

SXEDIO.A77

5.4.1879: ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ. Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΛΕΜΕΣΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΟΥΑΡΡΕΝ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΓΙΑ ΕΝΩΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο Υπάτος Αρμοστής της Κύπρου Σερ Γκάρνερ Γούλσλη στην απαντητική του επιστολή προς το βρετανό υπουργό Εξωτερικών Μαρκήσιο του Σώλσμπερυ στις **10** Απριλίου **1879** επισύναπτε και μια αποκαλυπτική επιστολή που του είχε στείλει ο διοικητής της Λεμεσού Συνταγματάρχης Ουάρρεν και στην οποία άφηνε σαφώς να εννοηθεί ότι στην Κύπρο είχε αρχίσει ένα κίνημα για προσάρτηση της Κύπρου ή Ένωση με την Ελλάδα.

Αποκάλυπτε επίσης ότι των κινήματιών ηγείτο ο Έλληνας πρόξενος στην Κύπρο και ότι αυτή κυρίως ήταν η αιτία πίσω από τα παράπονα εναντίον της τοπικής κυβέρνησης για κακοδιοίκηση.

Ανέφερε ο Συνταγματάρχης Ουάρρεν στην επιστολή του προς τον Αρχιγραμματέα Γκρήηβς με αποδέκτη τον Σερ Γκάρνερ:

" Το όνομα Παλαιολόγος (Αριστοτελης Παλαιολόγος Πρόεδρος της Λέσχης "Ισότης" της Λεμεσού) στο τέλος της επιστολής και η αναφορά του Μ. Θεμιστοκλέους (απόφοιτος Πανεπιστημίου Αθηνών που προτάθηκε κατά τον Παλαιολόγο από τον Αρχιεπίσκοπο ως κατάλληλος για το Νομοθετικό Συμβούλιο, αλλά απερρίφθη από τον Σερ Γκάρνερ Γούλσλη- επιστολή Παλαιολόγου **15.12.1878** προς Ιασονίδα στο Λονδίνο **Parliamentary Papers**) με μια συστατική έκφραση, δείχνει ότι η ούτω καλούμενη Λέσχη είναι λέσχη που σχηματίστηκε κυρίως από πρόσωπα που συμπαθούν το Ελληνικό Εθνικό Κίνημα. Αυτή η οργάνωση θα ήθελε να εισαγάγει την ελληνική γλώσσα και είναι μέσω αυτών των ανθρώπων, των οποίων ηγείται ο Έλληνας πρόξενος που το κίνημα εγκαθιδρύθηκε για να ενθαρρύνει μια φωνή υπέρ της προσάρτησης με την Ελλάδα".

Ανέφερε αναλυτικότερα ο Ουάρρεν στον Γκρήηβς:

"Αρχιγραμματέα,

Έχω την τιμή να γνωρίσω λήψη της επιστολής του υπουργείου Εξωτερικών, 21ης Μαρτίου, 1879, αναφορικά με ισχυριζόμενες δυσaréσκειες του ελληνικού πληθυσμού και εφόσον οι ισχυρισμοί επηρεάζουν την επαρχία Λεμεσού, παρακαλώ να μου επιτραπεί να απαντήσω σ' αυτές.

Πιστεύω ότι θα μου επιτραπεί, αν τώρα χρησιμοποιήσω απλούστερη γλώσσα από τη συνήθη, στην επίσημη αλληλογραφία.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΙΤΙΟΥ ΣΤΟΝ Μ.Ο. ΙΑΣΟΝΙΔΗ: Η Πανιερότητά του θα ήταν σωστή αν δήλωνε ότι κήρυξα τον Οθωμανικό Κώδικα και Νόμο να βρίσκεται σε ισχύ και ότι ήμουν υποχρεωμένος να ακολουθώ τα διατάγματα του Νόμου αυτού.

Οι Τούρκοι ζαπτιέδες έχουν βελτιωθεί σημαντικά και κάθε περίπτωση καταπίεσης ή κακής συμπεριφοράς αντιμετωπίστηκε αυστηρά.

Οχι λιγότεροι από πέντε σ' αυτή την επαρχία έχουν καταδικασθεί ορισμένοι με φυλάκιση με καταναγκαστικά έργα και αυτό είναι γενικής χρήσης. Ο Νόμος έχει ακολουθηθεί αυστηρά και καμιά ποινή δεν αντιμετωπίστηκε χωρίς να έχει δικασθεί σε ένα από τα Δικαστήρια. Μωαμεθανοί και χριστιανοί δικάζονται το ίδιο και η ίδια ισότητα δικαιοσύνης εκτείνεται στους Επισκόπους, ιερείς και εδώ ευρίσκεται η αιτία που πληγώνει την Πανιεροτητά του.

Το γεγονός ότι έχω δύο ψήφους εμφανίζεται ότι αποτελεί δίκαιη θέση στην αντίδραση εκ μέρους των Μωαμεθανών, εφόσον μου επιτρέπεται να είμαι χριστιανός, παρόλον ότι δεν ανήκω στην ελληνική εκκλησία αυτό μπορεί κάποτε να κάμνει το χριστιανικό στοιχείο ασθενέστερο.

Ο Νόμος τόσο στενά παρακολουθείται, ώστε καμιά απλή υπόθεση δεν ακούεται, εκτός αν η ορθότητα του δικαστηρίου, που ακούει την υπόθεση διαβεβαιωθεί, και σε μια περίπτωση, όταν ακούστηκε

μια υπόθεση ενώπιον λανθασμένου δικαστηρίου, εγκαθιδρύθηκε νέα.

Τα μέλη του δικαστηρίου ποτέ δεν διστάζουν να υποδείξουν την κατάλληλη δικαιοδοσία τους και το κάθε μέλος έχει τη δυνατότητα να εκφράζει την άποψη του σε μένα. Το γραφείο μου είναι ανοικτό σε κάθε άνθρωπο από επισήμους μέχρι και τους πλουσιότερους γεωργούς και έχει γίνει χρήση της ευκολίας να απευθύνεται προς τον υπεύθυνο της Κυβέρνησης.

Ο Νόμος εφαρμόζεται στενά και εκείνοι (όπως οι Επίσκοποι, ιερείς, Πρόξενoi και άλλοι που κατέχουν θέση) που προηγουμένως τον αποφεύγουν, είναι υποχρεωμένοι να υπακούσουν.

Ιερείς φυλακίζονται όταν καταδικάζονται από δικαστήρια, όλοι είναι ίσοι ενώπιον του Νόμου. Οι ιερείς, όταν προηγουμένως καταδικάζονταν από την Εκκλησία αφήνονταν ελεύθεροι χωρίς άδεια ή χωρίς την άδεια) της αρχής.

Το άλλο τμήμα της επιστολής του Επισκόπου Κιτίου δίνει ένδειξη του τι προκάλεσε αυτές τις επιθέσεις εναντίον μου.

Υποχρεώθηκε να πληρώσει φόρους και πρόστιμα, φόρους, τους οποίους τόλμησε να (ζητήσει από) μένα να τους συλλέξω και πρόστιμα που προήλθαν από εβιβολήν ποινής από Δικαστήριο, όπου τα μέλη του ποιμνίου του πρόσθεσαν τις φωνές τους στην καταδίκη του.

Η ισχυρογνωμοσύνη ήταν τόσο σκανδαλώδης ώστε ο αντιπρόσωπος του, κάποιος Μ. Ρωσίδης ψήφισε στο Δικαστήριο της Διοικήσεως, το πρόστιμα εναντίον της ανεξαρτησίας των μοναστηρίων, παρόλον ότι δεν επεξέτεινε την τιμιότητα της καταδίκης του με το να τιμωρήσει τον Επίσκοπο που αντιπροσώπευσε.

Λυπήθηκα τότε ότι έπρεπε να ήταν αναγκαίο έτσι να κάνω εχθρό ένα επίσημο, του οποίου η θέση βρίσκεται ψηλά, αλλά ήταν ουσιώδες ότι ένα μεγάλο σκάνδαλο έπρεπε να μετακινηθεί. Είναι χωρίς βάση ότι ο φτωχός κόσμος είναι χειρότερα ή περισσότερα δυσαρεστημένος από προηγουμένως. Δεν επισκέπτομαι ένα χωριό στην περιοχή του Επισκόπου, χωρίς να με

υποδεχθούν από βάθους καρδιάς και να με χαιρετούν ως απόδειξη καλής θέλησης. Τα ευγενικά αισθήματα που υπάρχουν μεταξύ μου και των χωρικών είναι εύκολο να εκτιμηθούν. Αλλά δεν είναι σε μένα να εξυμνήσω την καλή αντίληψη που υπάρχει μεταξύ της Κυβέρνησης και των κυβερνωμένων.

Γνωρίζω ότι μια τάξη θα χαιρέτιζε την απουσία μου, αλλά αυτή είναι η τάξη, η οποία με κανένα τρόπο δεν οφελεί τη χώρα και δυνατό να καταστεί μια θετική πηγή κινδύνου. Αναφέρομαι στους συγγραφείς αυτής της επιστολής από τον Πρόεδρο της Λέσχης της Λεμεσού.

Το όνομα Παλαιολόγος στο τέλος της επιστολής και η αναφορά του Μ. Θεμιστοκλέους με μια συστατική έκφραση είναι μια λέσχη που σχηματίστηκε κυρίως από πρόσωπα που συμπαθούν το ελληνικό εθνικό κίνημα. Αυτή η οργάνωση θα ήθελε να εισαγάγει την ελληνική γλώσσα και είναι μέσω αυτών των ανθρώπων, των οποίων ηγείται ο Έλληνας πρόξενος, που το κίνημα εγκαθιδρύθηκε για να ενθαρρύνει μια φωνή υπέρ της προσάρτησης με την Ελλάδα.

Αυτή θα είναι μια επικίνδυνη τάξη, εάν είχε ένα δυσσχετισμένο λαό ως ζύμη για τη στασιαστική του κίνηση.

Εχω ήδη απαντήσει στα σημεία που ηγέρθησαν και τη δυσσέσκεια της Λέσχης εκτός από τη διπλή φορολογία και την ούτω καλούμενη ιεροσυλία.

Το πολεμικό δάνειο και το διπλό Βεργί ήταν ένας εξαιρετικός φόρος που επιβλήθηκε από τους Τούρκους και εντελώς ανεξάρτητος από τις συνήθειες πηγές εσόδων. Έχει επαναπληρωθεί. Όταν η περίπτωση της ούτω καλούμενης ιεροσυλίας έφθασε σε γνώση μου είχε εξουσιοδοτήσει τον εκτελούντα καθήκοντα βοηθού Διοικητού να προχωρήσει αμέσως προς το στόχο και να εξετάσει τις λεπτομέρειες. Βρήκε ένα μισογκρεμισμένο και ετοιμόρροπο κτίριο, που ήταν μισο-εκκλησιά, μισο-αχυρώνας που δεν φρουρείτο ποτέ ή κλειδωνόταν. Η κατηγορία της ιεροσυλίας δικάστηκε από το δικαστήριο και ο κατηγορούμενος αθώωθηκε.

Η όλη διαδικασία έδειξε μια φανερή

προσπάθεια να επιτευχθεί φανατισμός εναντίον των Μωαμεθενών.

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ Μ. ΙΑΣΟΝΙΔΗ: Η πρώτη παράγραφος δεν είναι δύσκολο να αμφισβητηθεί. Πρόσωπα, όταν πρόκειται να μεταναστεύσουν, δεν αρχίζουν νέα κτίρια ή επιδιορθώνουν ή βελτιώνουν εκείνα τα οποία έχουν ήδη κτήσει. Δεν περιφράσσουν τη γη τους που προτίθενται να εγκαταλείψουν ή δεν επεκτείνουν τις επιχειρήσεις τους. Αυτό κάνουν οι κάτοικοι της Λεμεσού, που διακηρύσσουν ότι βρίσκονται στο σημείο να εγκαταλείψουν τη νήσο.

1. Οι χριστιανικοί ψήφοι έχουν μειωθεί ενώ μια αλλαγή έχει γίνει σε ένα επίσημο σώμα. Εγώ ως Αρχηγός της Πολιτικής Διοίκησης προεδρεύω. Είναι καθήκον μου να το κάνω, και για παράδειγμα να δείχνω τι σημαίνει τακτικές ώρες, αυστηρή παρουσία στην εργασία και αξία του χρόνου. Θα πρέπει να υπάρχει κάποια κεφαλή. Αυτοί οι κύριοι θάθελαν πίσω τον Καϊμακκάμη. Εμφανίζονται να επιθυμούν μια κατατάσταση γενικής άδειας.

2. Ηδη έχει απαντηθεί.

3. Ο Καδής παρακάθεται ως Πρόεδρος Δικαστηρίου που εκδίδει την απόφαση. Υπάρχουν δυο χριστιανικά μέλη, σύμφωνα με το Νόμο, αλλά τόσο λίγο δημόσιο πνεύμα υπήρχε μεταξύ εκείνων των χριστιανών που παραπονούνταν, ώστε κανένα χριστιανικό μέλος, δεν παρίστατο ταλικά στο δικαστήριο της επαρχίας μέχρις ότου ο μισθός τους αυξήθηκε και προειδοποιήθηκαν ότι η μη παρουσία τους θα τους στερούσε το μισθό για τις μέρες της απουσίας.

4. Καμμιά επέμβαση ποτέ δεν έγινε στην εκκλησιαστική δικαιοδοσία. Κανένας ιερέας δεν χειροπεδόθηκε. Κανένας ιερέας δεν υποχρεώθηκε να εργάζεται εθελοντικά στην αγορά.

5. Η υποχρεωτική εργασία πληρώνεται πλήρως και όχι στο μισό, όπως ο πληροφοριοδότης του κ. Ιασονίδη, θα πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά. Χιλιάδες

εθελοντές εργάτες εργοδοτούνται με το ίδιο μεροκάματο του ενός σελινίου στο στρατιωτικό δρόμο. Η υδατοπρομήθεια ήταν προς όφελος της πόλης και οι τέσσερις ημέρες εργασίας επιτρέπονται από το Νόμο σε όλους τους κατοίκους. Καμιά περίπτωση φτώχειας ή πείνας δεν έχει έλθει σε γνώση μου, αφότου ήλθα στο νησί και σίγουρα ποτέ δεν υπήρχε στη Λεμεσό.

6. Οι δυσκολίες για τα διαβατήρια κατά την άφιξη στην Αλεξάνδρεια ποτέ δεν επηρέασαν, παρά πολύ λίγους και έχουν τώρα διευθετηθεί.

Όσον αφορά τα γενικά συμπεράσματα του κ. Ιασονίδη, παρακαλώ να σημειώσετε ότι, όπως έχει λεχθεί προηγουμένως ο φανατισμός βρίσκεται στην πλευρά των χριστιανών κυπρίων, και ο φόβος για τον οποίον παραπονούνται, γίνεται αντιληπτός από εκείνους μόνο που συνήθιζαν αν ξεφεύγουν και να παραγνωρίζουν το νόμο και τώρα φοβούνται να συνεχίσουν την ίδια τακτική.

Οι τάξεις που έχουν ασυλία έφθασαν στο μηδέν με το φτωχό γεωργό και η προσπάθεια να μεταφερθεί ο τελευταίος στις τάξεις τους είναι μια απάτη. Οι προηγούμενες δηλώσεις του Μ. Ιασονίδη στην εφημερίδα "Νταίηλυ Νιους", τον περασμένο Οκτώβριο ότι έγιναν μαστιγώσεις μπροστά από το σπίτι του διοικητή κλπ έμειναν αναπάντητες, αλλά τώρα παρακαλώ να δοθεί απάντηση σε κάθε δήλωση που έγινε πάνω στο θέμα.

Φ. Ουάρρεν.

Διοικητής Λεμεσού

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: Στις 9 Απριλίου 1879, ο Κυβερνήτης Γούλσλη είχε ακόμα μια άλλη απάντηση-έκθεση από το διοικητή Λεμεσού Συνταγματάρχη Ουάρρεν για την έκταση της υποχρεωτικής εργασίας που γινόταν στην επαρχία του.

Εγγραφε ο Ουάρρεν στον Αρχιγραμματέα Γκρήης:

"Αρχιγραμματέα,

Εχω την τιμή να σας υποβάλω έκθεση για τον τρόπο, την έκταση και τους λόγους της απασχόλησης με

υποχρεωτική εργασία στην επαρχία Λεμεσού:

α. Για τετραήμερη εθελοντική εργασία.

β. Για πλήρεις απολαβές σύμφωνα με το νέο διάταγμα.

α. Για τη μεγάλη ανάγκη της πόλης σε προμήθεια καλού και καθαρού νερού, ότι το εξασφαλιζόμενο είναι κακής ποιότητας και αιτία πολλών ασθενειών. Η εχούμενη τάξη εξασφαλίζει νερό αγοράζοντας το από πωλητές που το μεταφέρουν με τα γαϊδούρια από πηγές τρία μίλια μακριά. Όλα τα χρήματα που εξασφαλίστηκαν έχουν εξοδευθεί. Η πόλη δεν είναι μεγάλη ή πλούσια και η ανάγκη συνέχισης της εργασίας μεταφοράς καθαρού νερού με αναγκάζει να ζητήσω τη συμβουλή των παλαιών Τούρκων επισήμων και πολλών από τα μέλη του δημαρχείου και τους κυριώτερους κατοίκους.

Εγινε εισήγηση για εθελοντική εργασία και μου υποδείχθηκε ότι εάν όλος ο λαός εργαζόταν δεν θα υπήρχε παράπονο και ότι για έργα δημόσιας ωφέλειας μπορούσε να γίνει χρήση του Νόμου για τετραήμερη απασχόληση δωρεάν. Υπήρχε γενική επιθυμία που εκφράστηκε από όλους όπως ακολουθηθεί αυτή η διαδικασία και ούτε τότε, ούτε έκτοτε οποιοσδήποτε έφερε αντίρρηση.

Στην πραγματικότητα αυτό έδωσε και συνεχίζει να δίνει γενική ικανοποίηση.

Ο λαός της πόλης δεν μπορούσε να δώσει χρήματα και όλοι ευχαρίστως και προθύμως συνεισέφεραν με προσωπική εργασία ή βρήκαν αντικαταστάτες. Από τη δημοσίευση της συζήτησης στη Βουλή τόσο οι Τούρκοι όσο και οι χριστιανοί ήλθαν μόνοι τους σε μένα και παρακάλεσαν να αναφέρω την απόγνωση τους για τις δηλώσεις που έγιναν και ιδιαίτερα τόνισαν ότι αυτές οι τέσσερις μέρες εθελοντικής εργασίας ήταν μια καλή πράξη και πρόθυμα την είχαν δεχθεί.

Απασχολήθηκαν ως εκ τούτου **400** άνδρες, ενώ οι πλούσιες τάξεις βρήκαν αντικαταστάτες, τους οποίους πλήρωσαν. Αλλά αμέσως μετά τη δημοσίευση του διατάγματος αρ. **3** του **1878** (υποχρεωτική εργασία) έπρεπε να σταματούσα την εργασία αυτή γιατί διά της

παραγράφου **15** "όλοι οι παλαιοί νόμοι, κανονισμοί και συνήθειες σχετιζόμενοι με την υποχρεωτική εργασία ακυρώθηκαν".

Β. Σύμφωνα με το διάταγμα αρ **3** του **1878**:

(1) Τριάντα εννέα άνδρες εργάστηκαν για τέσσερις μέρες στην υδατοπρομήθεια, αλλά τα χρήματα που βρίσκονται στη διάθεση μου παρεμπόδισαν τη συνέχιση τους και εκτός τούτου οποιοσδήποτε αριθμός εργατών μπορούσε να προσληφθεί με ημερομίσθιο ένα σελίνι την ημέρα.

Οι λίγες μέρες εργασίας ήταν κυρίως χρήσιμες ως δοκιμή για τον κατάλογο των κατοίκων που μπορούσαν εργασθούν.

(2). Πήρα αίτηση από τον αξιωματικό των Βασιλικών Μηχανικών που επιβλέπει την κατασκευή του στρατιωτικού δρόμου μεταξύ Λεμεσού και Πλατρών, ζητώντας μου να του εξασφαλίσω **300** εργάτες, σύμφωνα με το νέο διάταγμα.

Ο κάθε διαθέσιμος αγρότης που δεν απαιτείτο για εργασία στα χωράφια του εργαζόταν εθελοντικά και γνώριζα ότι απολύτως καμμιιά τεμπελιά ή αδιαφορία δεν παρεμπόδισε τους άλλους από του να έλθουν από απόσταση.

Εκτός τούτου, είδα από προσωπική επιθεώρηση ότι η επιθυμία να εξασφαλίσουν ένα σελίνι μεροκάματο απομάκρυνε πολλούς από το κλάδευμα των αμπελιών και την καλλιέργεια των αγρών από τις περιοχές που βρίσκονταν πλησίον του δρόμου.

Έτσι διάλεξα τα πλέον απομακρυσμένα χωριά και βρήκα **300** εργάτες που απαιτούνταν, λαμβάνοντας πρόνοια, ώστε να εξευρεθούν γι' αυτούς σκηνές και ψωμί.

Η Αυτού Εξοχότητα ευχαρίστως ενέκρινε τα μέτρα αυτά.

Αυτοί οι άνδρες μεταλλασσόμενοι κάθε δέκα μέρες, εργάστηκαν τριάντα μέρες μέχρι σήμερα.

Σε μια δεύτερη αίτηση του αξιωματικού των Βασιλικών Μηχανικών, βρήκα άλλους **300** εργάτες και αυτοί μεταλλασσόμενοι κάθε δέκα μέρες εργάστηκαν για **17** μέρες.

Τα μεροκάματα ένα σελίνι την ημέρα είναι πολύ καλά και η βεβαιότητα της πληρωμής που κερδίζεται από αυτούς τους αγρότες, που βρίσκονται μακριά σε απομονωμένες περιοχές της επαρχίας, είχε πολύ ευτυχή αποτελέσματα. Μπορώ επίσης να προσθέσω ότι αυτοί οι Κύπριοι μαθαίνουν τι σημαίνει εργασία και το όφελος του να τους διδάξουμε τώρα αποδίδει ήδη καλούς καρπούς.

Η ανοικοδόμηση γεφυρών και η επιδιόρθωση δρόμων καθίσταται στην ουσία αντικείμενο γενικής επιθυμίας και έχω προσκληθεί από τους ιδίους τους αγρότες να συγκαλέσω συσκέψεις για τον σκοπό αυτό.

Διδάσκουμε αυτούς τους απλοϊκούς αγρότες τι είναι καλό γι' αυτούς και είναι πολύ ικανοποιητικό να βλέπεις πως γρήγορα παίρνουν τις γνώσεις της χρησιμότητας αυτής της εργασίας.

Για να αποδείξω τι λέγω τώρα αναφέρω ότι στα **47.999** μεταλλικά γρόσια ή **375** λίρες έχουν ήδη εθελοντικά συγκεντρωθεί από διάφορους αγρότες στην επαρχία Λεμεσού για την επιδιόρθωση γεφυριών και άλλοι φτωχοί αγρότες έχουν προσφερθεί να εργασθούν δωρεάν, μια και δεν μπορούν να βρουν χρήματα.

Σύμφωνα με τον παλιό νόμο μπορώ να απασχολήσω αυτούς τους άνδρες και να κάμω πολύ καλό χωρίς την παραμικρή δυσκολία, εκτός αν η υποχρέωση μερικών τεμπέληδων μπορεί να χαρακτηριστεί έτσι.

Γιατί σε όλες τις κοινωνίες θα βρεθούν μερικοί σκυθωροί, ανικανοποίητοι ή αντιδρώντες, οι οποίοι θα δεχθούν το αποτέλεσμα της εργασίας των άλλων χωρίς να μετάσχουν οι ίδιοι σ' αυτήν.

Η κατασκευή των επαρχιακών δρόμων για να συνδεθεί ο αυτοκρατορικός με το στρατιωτικό δρόμο, μπορεί να γίνει με τα μέσα του παλαιού συστήματος και προτρέπω, όπως τα δύο τρίτα της εργασικής δύναμης ενός χωριού απασχοληθούν υποχρεωτικά για έργα δημόσιας χρήσης.

Δεν μπορούν να καταβληθούν χρήματα. Ο λαός είναι φτωχός, αλλά έχει ικανό χρόνο, ο οποίος είναι γι' αυτούς που αποτελούν την εξουσία, καλός όσο και το καλύτερο νόμισμα.

Δεν έχει επιβληθεί τιμωρία σχετικά με την απουσία από την εργασία η για άλλη παραμονή και όπου υπήρξε αίτηση για μείωση του αριθμού των εργατών, που διατάχθηκαν από ένα χωριό, ο αριθμός μειώθηκε περισσότερο απ' όσο ζητήθηκε. Καμμιά πίεση δεν ήταν αναγκαία ή επιθυμητή.

Φαλκ Ουάρρεν
Αντισυνταγματάρχη
Διοικητής Λεμεσού

Η επιστολή στον Κιτίου, που ανέφερε ο Σερ Γκάρνερ ότι του είχε στείλει, είχε σταλεί στην ουσία, την ίδια μέρα που ο Αρμοστής ετοίμαζε την έκθεση του προς τον προϊστάμενο του Μαρκήσιο του Σώλσμπερι.

Την επιστολή είχε στείλει ο Αρχιγραμματέας Συνταγματάρχη Γκρήηβς στις 10 Απριλίου και έχει ως εξής:

"Πανιερώτατε,

Έχει επισυρθεί η προσοχή της Αυτού Εξοχότητας του Υπάτου Αρμοστή σε μερικές δηλώσεις που δημοσιεύθηκαν σε αγροτικές εφημερίδες με την εξουσιοδότηση της σεβασμιότητας σας, όπου έγιναν σοβαρές κατηγορίες εναντίον αξιωματικών της Κυβέρνησης. Επιθυμώ να σας επισυνάψω αντίγραφο αποσπασμάτων που περιλαμβάνουν οι αναφερόμενες κατηγορίες.

Η Αυτού Εξοχότητα παρατηρεί ότι πολλές από αυτές τις σοβαρές κατηγορίες που έγιναν τώρα δημοσίως είναι παρόμοιες με εκείνες που περιέχονται σε ανυπόγραφο χαρτί, το οποίο η Πανιερότητά σας τελευταία έδωσε στην Αυτού Εξοχότητα ζητώντας από αυτόν ταυτόχρονα να θεωρήσει αυτό το έργο ως ανεπίσημο.

Η παράκληση της Πανιερότητά σας, όπως το υπόμνημα που περιλαμβάνει αυτές τις κατηγορίες θεωρηθεί ως εμπιστευτικό παρεμπόδισε την Εξοχότητα του τον Υπατο Αρμοστή να διερευνήσει δημόσια αυτές τις κατηγορίες έγκαιρα. Ομως όπως τώρα έχουν, εν τούτοις δοθεί στον κόσμο και η αλήθεια τους

εξαρτάται από το κύρος σας, είναι απόλυτα αναγκαίο όπως γίνει πλήρης και ανοικτή έρευνα πάνω στο θέμα.

Αυτές οι κατηγορίες όταν προέρχονται από ένα κύριο, που κατέχει μια τόσο ψηλή θέση όπως η Πανιερότητά σας στην Κύπρο, είναι πολύ σοβαρής φύσης για να περάσουν με σιωπή.

Η Αυτού Εξοχότης δεν έχει κανένα λόγο να αποδώσει στην Πανιερότητά σας οποιοδήποτε σκοπό να κάμει ανύπαρκτες κατηγορίες εναντίον κυβερνητικών αξιωματικών και τείνει, για το λόγο αυτό να πιστέψει ότι η Πανιερότητά σας έχει παραπλανηθεί από λανθασμένες δηλώσεις αναληθών ατόμων.

Είναι, εν τούτοις απολύτως αναγκαίο όπως αυτές οι ειδικές κατηγορίες εξετασθούν εξονυχιστικά.

Ως εκ τούτου επιθυμώ να σας ερωτήσω ποια μέρα θα ήταν βολική για την Πανιερότητά σας να βρίσκεται στη Λεμεσό με οποιουδήποτε μάρτυρες θα ήθελε να καλέσει προς υποστήριξη των αναφερομένων κατηγοριών που περιλαμβάνονται στο εσώκλειστο απόσπασμα εφημερίδων, και εκείνων που περιλαμβάνονται στο έγγραφο που επιδώσατε στην Αυτού Εξοχότητα κατά την τελευταία επίσκεψή σας στο Κυβερνείο.

Ο Σερ Γκάρνερ Γούλσλη σκοπεύει όπως η έρευνα γίνει από ένα από τους ανώτερους αξιωματικούς της Κυβέρνησης με τον πλέον δημόσιο τρόπο και θα γίνει στη Λεμεσό όπου τα ισχυριζόμενα γεγονότα συνέβησαν.

Αναμένω ταχεία απάντησή σας. Αντίγραφο αυτής της επιστολής αποστέλλεται στην Αυτού Μακαριότητα τον Αρχιεπίσκοπο της Κύπρου

Μένω κλπ

Γκ. Γκρήηβς

Αρχιγραμματέας της Κυβέρνησης

Την επομένη 11 Απριλίου ο Σερ Γκάρνερ έστειλε ακόμα μια απορριπτική επιστολή στο Σώλσμπερι στην οποία επαναλάμβανε ότι όλες οι κατηγορίες εναντίον της διοίκησης του ήταν αντάξιες απάντησης, γιατί

ήσαν αναληθείς.

Επαναλάμβανε επίσης τις κατηγορίες ότι κίνητρο των επιστολογράφων ήταν η προσπάθεια εξάπλωσης του εθνικού κινήματος υπέρ της Ελλάδας.

Εγγραφε ο Γούλσλη αναφερόμενος ιδιαίτερα και σε πληροφορίες γύρω από τον κάθε επιστολογράφο:

Κυβερνείο, Λευκωσία, 11 Απριλίου, 1879

"Λόρδε μου,

Εχω την τιμή να γνωρίσω λήψη της επιστολής της εξοχότητάς σας της 27 παρελθόντος μηνός που αναφέρεται σε αριθμό ερωτήσεων που υποβλήθηκαν στη Βουλή των Κοινοτήτων στις 24 Μαρτίου σχετικά με ανακοινώσεις που παρουσιάζονται από καιρού εις καιρόν στις εφημερίδες για τη διοίκηση της Κύπρου.

Είδα προηγουμένως πολλές από τις αναφερόμενες ανακοινώσεις, αλλά πάντοτε τις θεώρησα ανάξιες σημείωσης μια και ήταν εξωφρενικής φύσης και δεν θεώρησα σωστό να δώσω σημασία σ' αυτές. Κατά συνέπεια έτυχαν της συμπεριφοράς που αντιλαμβανόμουν ότι έπρεπε.

Εφόσον εν τούτοις, είναι επιθυμία της εξοχότητάς σας να απαντήσω σ' αυτές τις σκανδαλώδεις κατηγορίες θα προσπαθήσω να το κάμω.

Σε απάντηση της επιστολή σας της 21 Μαρτίου, στην οποία μου επισυνάπτετε για δική μου πληροφορία σχετικές επιστολές που χρησιμοποιήθηκαν στη Βουλή, στην περίπτωση που αναφέρεσθε σας έγραψα χθες και παρακαλώ η επιστολή μου να διαβασθεί σε συνδυασμό με τις ακόλουθες παρατηρήσεις, ιδιαίτερα μια και συνοδεύεται από μερικά έγγραφα που αναφέρονται στα θέματα με τα οποία θα ασχοληθώ.

Τα ονόματα των κυρίων που αναφέρονται από τον κ. Δίλκε ως συγγραφείς των επιστολών πάνω στις οποίες στηρίζει τις ερωτήσεις του είναι οι Μ. Ιασονίδης, Μ. Παλαιολόγος, Επίσκοπος Κιτίου και Μ. Οράτης.

Ο Μ. Παλαιολόγος δεν είναι Κύπριος, αλλά διευθυντής σχολείου από την Ελλάδα και είναι ένας από τη μικρή και ασήμαντη ομάδα εδώ των οποίων ο

παραδεδεγμένος στόχος είναι η εξάπλωση των ελληνικών απόψεων και του εθνικού κινήματος υπέρ της Ελλάδας, της ιδιαίτερης πατρίδας τους.

Η αναφορά στους "πολεμιστές αδελφούς της Κρήτης" αποτελεί ένδειξη των επαναστατικών σκοπών του συλλόγου, του οποίου ο Μ. Παλαιολόγος είναι μέλος.

Ο Επίσκοπος Κιτίου έχει σπουδάσει στην Αθήνα που είναι το επίκεντρο αυτής της επαναστατικής ομάδας.

Οι κατηγορίες στις οποίες προβαίνει σε κάθε γραμμή εναντίον του διοικητή η Λεμεσού, θα πρέπει να εκτιμηθούν σε συνδυασμό με το γεγονός ότι ο Συνταγματάρχης Ουάρρεν τον έκαμε ασπό κοινού με τους άλλους, να πληρώσει δασμούς για το λήξαν οικονομικό έτος, τους οποίους απέφευγε να καταβάλει στην τουρκική Κυβέρνηση για πολλά χρόνια προηγουμένως και με το γεγονός ότι το τοπικό δικαστήριο, πριν κληθεί, σύμφωνα με τη διαδικασία του Νόμου, του είχε επιβάλει πρόστιμο 1 λίρας για προσβολή, γιατί απέτυχε να υπακούσει στην κλήση.

Δεν φαίνεται να αντιλαμβάνεται ότι όλοι οι άνδρες, είναι ίσοι στα μάτια του Νόμου. Μια ανάγνωση των επιστολών του θα δείξει νομίζω καθαρά την έχθρα με την οποία είναι επηρεασμένος, ιδιαίτερα το υπόμνημα που μου έδωσε και αντίγραφο του οποίου επισύναψα στη χθεσινή μου επιστολή.

Για τον Μ. Οράτη δεν γνωρίζω τίποτε. Δεν είναι πιστεύω Κύπριος, και ούτε γνωρίζω ότι πότε διετέλεσε κάτοικος του νησιού.

Εχω μόνο ακούσει γι' αυτόν ότι ήταν πρόεδρος παρόμοιας ελληνικής κοινότητας στην Αλεξάνδρεια, η οποία έχει ως αντικείμενο της τη διάδοση της μη ικανοποίησης μεταξύ του λαού της Κύπρου και για τη γενική προώθηση του ελληνισμού σε όλη την Ευρώπη.

Θα αναφερθώ τώρα στο ερώτημα που θέτει ο κ. Δίλκε με τη σειρά που έχει καταγραφεί στις εφημερίδες από το λόγο του στη Βουλή των Κοινοτήτων της 24ης παρλθόντος μηνός. Αυτές είναι ως εξής:

"Υποχρεωτική εργασία, μαστίγωμα, αποκλεισμός των εφημερίδων, άρνηση στους δικηγόρους για υπεράσπιση, μη αναγνώριση της μητρικής γλώσσας των Κυπρίων".

Με τις πολιτικές απόψεις του κ. Δίλκε πάνω σ' αυτά τα θέματα δεν ενδιαφέρομαι. Δεν εξαρτάται από μένα να εισέλθω σε οποιαδήποτε άμυνα για την πολιτική που είχε ως αποτέλεσμα την κατοχή της Κύπρου και ως εκ τούτου θα περιορισθώ αποκλειστικά στην εξέταση των δηλώσεων που περιέχονται στα αποσπάσματα των επιστολών των οποίων έγινε χρήση από το βουλευτή του Τσέλση αναφορικά με την αναφερόμενη κατάσταση.

Στην επιστολή μου έχω ήδη περιγράψει τον παλιό νόμο αναφορικά με την υποχρεωτική εργασία και σε ένα επισυναπτόμενο έγγραφο βρίσκονται λεπτομέρειες αναφορικά με την έκταση της χρήσης της εργασίας που εξασφαλίζεται από μας σύμφωνα με τις πρόνοιες του και σύμφωνα με το νέο διάταγμα γνωστό ως " Διάταγμα εργασίας για δημόσια έργα" του **1878**.

Σύμφωνα με τον παλιό νόμο που εξακολουθεί ακόμη να υπάρχει στην Τουρκία, οι δρόμοι γίνονταν και διατηρούνταν στην Κύπρο με υποχρεωτική απλήρωτη εργασία, ενώ σύμφωνα με το νέο Διάταγμα η εργασία που εξασφαλίζεται θα πληρώνεται πολύ καλά και επομένως η επιβολή του θα είναι σπάνια, αν ποτέ αποφασίσουμε να θέσουμε σε εφαρμογή.

Η μόνη περίπτωση κατά την οποία εξασφαλίστηκαν εργάτες σύμφωνα με τις πρόνοιες του Διατάγματος ήταν για την κατασκευή στρατιωτικού δρόμου από τη Λεμεσό προς το όρος Τρόδος, η οποία εργασία ήταν αναγκαία για να τελειώσει γρήγορα, ώστε τα στρατεύματα να μπορούσαν να σταλούν πριν έλθει η ζέστη του καλοκαιριού.

Όλοι οι διαθέσιμοι άνδρες που διέμεναν στα χωριά στην περιοχή που γινόταν ο δρόμος είχαν απασχοληθεί ως εθελοντές εργάτες.

Τα μακρυνά χωριά ειδοποιήθηκαν να στείλουν εργάτες που θα πληρώνονταν με το ίδιο ποσό με εκείνους που πρόσφεραν εθελοντικά εργασία. Το

Διάταγμα τηρήθηκε επακριβώς και σε καμιά περίπτωση δεν επιβλήθηκαν πρόστιμα ή ποινές σύμφωνα με το Διάταγμα.

Η δήλωση ότι ο Συνταγματάρχης Ουάρρεν έκτισε χάνι και σφαγείο με υποχρεωτική εργασία δεν είναι ορθή, γιατί και τα δύο κτίστηκαν με έξοδα του Δημαρχείου. Η δήλωση του Μ. Ιασονίδη ότι "δεν υπήρξε καμιά περίπτωση υποχρεωτικής εργασίας από τους Τούρκους τα τελευταία τριάντα χρόνια" δείχνει πόσο μικρή είναι η δήλωση του ή πόσο πρέπει να εμπιστευόμαστε τη μνήμη του, γιατί για να αποδείξω το αντίθετο, το μόνο που χρειάζεται είναι να αναφέρω ότι ο κύριος δρόμος Λάρνακας- Λευκωσίας, που κατασκευάστηκε το **1871**, έγινε με υποχρεωτική εργασία.

Δεν είμαι με κανένα τρόπο άνθρωπος που αγαπά την υποχρεωτική εργασία και πιστεύω όπως έχω ήδη δηλώσει ότι οι περιπτώσεις προσφυγής προς αυτήν, όταν είναι αναγκαίες, θα είναι πολύ λίγες, αλλά το σύστημα είναι ένα στο οποίο οι κάτοικοι πάντοτε είχαν συνηθίσει, και έχοντας τώρα εισάξει στο Νόμο πρόβλεψη και ελεύθερη πληρωμή, στο σύνθημα μεροκάματο της αγοράς από όλους εκείνους που δυνατό να εργοδοτηθούν με βάση αυτό, δεν βλέπω κανένα λόγο ακύρωσης του.

Είναι κάτι το άγνωστο να υπάρχει άνθρωπος που να "λιμοκτονεί" από την άφιξη μας. Στην πραγματικότητα έχουμε ξοδεύσει τόσο μεγάλα ποσά για εργασία και πληρώνουμε τόσο καλό μεροκάματο, ώστε ο κάθε ικανός άνδρας που θέλει να εργασθεί να μπορεί να βρίσκει πάντα εργασία.

Για να αντιληφθείτε γύρω από τη σωματική τιμωρία είναι αναγκαίο να αναφερθώ σε μια επιστολή του Μ. Ιασονίδη που δημοσιεύθηκε στην "Νταίηλυ Νιους" της **24ης** Οκτωβρίου, στην οποία λέγει ότι "η αυθαίρετη σωματική τιμωρία στους κυπρίους ιθαγενείς παρατηρείται στη Λεμεσό, ακόμη και έξω από το σπίτι ή το γραφείο του άγγλου διοικητού".

Αυτή η δήλωση, μαζί με την περιγραφή του Μ.

Παλαιολόγου για "βασανιστήρια" στα οποία υποβάλλεται ο λαός, είναι πραγματικά άξια σημείωσης, αλλά εφόσον είναι επιθυμία της εξοχότητάς σας, θα τα εκθέσω.

Θα έλεγα είναι κακοήθεις επινοήσεις οι οποίες πρέπει για πάντα να στερούνται βαρύτητας και αξίας, από οποιοσδήποτε εκθέσεις που προέρχονται από οποιοδήποτε από αυτούς τους ανθρώπους.

Προς υποστήριξη της δήλωσης του Επισκόπου ότι "οι τούρκοι ζαπτιέδες διενεργούν περισσότερη βία από όση προηγουμένως" δεν τίθεται απόδειξη και από τη φύση της θα πρέπει να αστυμετωπισθεί με πλήρη απόρριψη.

Όταν η νέα αστυνομική δύναμη σχηματίστηκε διακινδύνευσα να εξασφαλίσω τις υπηρεσίες όσων περισσοτέρων καταλλήλων χριστιανών μπορούσα, αλλά λυπούμαι να πω ότι μόνο λίγοι πέρασαν στις τάξεις της και ακόμη εκείνοι οι λόγοι με κανέναν τρόπο δεν είναι καλοί αστυνομικοί όσο οι μουσουλμάνοι Κύπριοι.

Η δύναμη όπως υπάρχει σήμερα, αποτελείται από **59** χριστιανούς και **521** μουσουλμάνους.

Αυτή η αστυνομία πιστεύω εν τούτοις μπορεί ευνοϊκά να συγκριθεί με τον ίδιο αριθμό των αστυνομικών σε κάθε ξένη κτήση μας.

Οι άνδρες πληρώνονται καλά και είναι οι καλύτεροι που μπορούσαμε να βρούμε στο νησί.

Εάν οποιοσδήποτε αισθανόταν πληγωμένος από ένα ζαπτιέ, θα το πληροφορούμουν, γιατί όπως είναι η συνήθεια εδώ, και ο ταπεινότερος απευθύνει αίτηση στον κυβερνήτη, ακόμη και για τα πλέον ασήμαντα πράγματα.

Σε μια δύναμη από **590** άνδρες δεν πρέπει να αναμένεται ότι όλα θα είναι τέλεια, αλλά ενσυνείδητα πιστεύω ότι τα μαύρα πρόβατα στην αστυνομική δύναμη της Κύπρου είναι πολύ λίγα και όταν ένα ανακαλύπτεται απολύεται αμέσως από την υπηρεσία.

Εξετάζοντας το χρόνο κατά τον οποίο οι άνδρες υπηρετούν υπό άγγλους αξιωματικούς ηπειθαρχία και

η αποτελεσματικότητα τους είναι πολύ ικανοποιητική. Κάθε προσπάθεια καταβάλλεται για να παρεμποδισθεί κατάχρηση εξουσίας για την οποία κάποτε ήσαν ένοχοι υπό την τουρκική διακυβέρνηση.

Προηγουμένως οι ζαπτιέδες όταν επισκέπτονταν οποιοδήποτε χωριό επί καθήκοντι, διέμεναν δωρεάν σε χώρους των κατοίκων, ενώ τώρα σε ορισμένα αποκλειστικά χριστιανικά χωριά, όταν εργοδοτείται συναντά μεγάλη δυσκολία να εξασφαλίσει τροφή για τον εαυτό του ή για το άλογο του, παρόλον ότι είναι υποχρεωμένος, σύμφωνα με τους κανονισμούς μας, να πληρώνει για ό,τι χρειάζεται.

Είμαι σίγουρος όσο μπορώ να είμαι, ότι το αντίθετο είναι ορθό απ' εκείνα που αναφέρει στη δήλωση του ο Επίσκοπος.

Θα ήθελα να συμπεριφερθώ στα παράπονα της Α.Π. με ευγένεια, γιατί γνωρίζω πόσο οδυνηρό είναι γι' αυτόν να βρίσκεται κάτω από το νόμο, όταν διοικείται από άγγλους αξιωματικούς, τους οποίους επαινούσε όταν βρισκόταν υπό τουρκική Κυβέρνηση. Αναφέρεται στον Καδή της Λεμεσού, ως τον "καλώς γνωστό Μπεκέρ Εφέντη" υπονοώντας ότι είναι παραβάτης για πολύ, ενώ επιλέγηκε και διορίστηκε στο γραφείο αυτό από την άφιξη μας. Κανένας ιθαγενής αγρότης "δεν ρίφθηκε κάτω με χειροπέδες, χωρίς την παραμικρή αιτία", ούτε κανένας ιερέας έχει χειροπεδωθεί για χρέη.

Οπως έχω αναφέρει στη χθεσινή μου επιστολή, ζήτησα από την Α. Π. να ουσιαστικοποιήσει τις κατηγορίες, τις οποίες έκαμε εναντίον του Διοικητή της Λεμεσού και αν αποτύχει με την ευκαιρία που του προσφέρω, δεν θα αμελήσω να γράψω στην εξοχότητά σας πάνω στο θέμα.

Οπως έχω ήδη πληροφορήσει την εξοχότητά σας σε προηγούμενες επιστολές, εκδίδω διαβατήρια σε οποιοδήποτε ιθαγενή της Κύπρου που επιθυμεί να ταξιδεύσει στο εξωτερικό και ο οποίος δυνατό να το ζητήσει, και γνωρίζω ότι η εξοχότητά σας έχει διατάξει όλους τους Βρετανούς προξένους να βοηθούν και προστατεύουν αυτούς στους οποίους

παραχωρούνται. Κανένας δεν είναι υποχρεωμένος να εξασφαλίζει διαβατήριο για να φύγει από το νησί.

Η δήλωση που έγινε με εξουσιοδότηση του Μ. Οράτη ότι η εκλογή του Μ. Θεοχάρη Μιτσή, απερρίφθη διότι ήταν Έλληνας υπήκοος είναι λανθασμένη, γιατί από έρευνα που έγινε, διαπιστώθηκε ότι ο κύριος αυτός ποτέ δεν εξελέγη σε οποιοδήποτε δημόσιο γραφείο από την άφιξη μας στην Κύπρο.

Η "οριστική κατηγορία" που έκαμε ο Μ. Ιασονίδης ότι "ένας Έλληνας κύριος φυλακίστηκε και του επιβλήθηκε πρόστιμο 25 λιρών" γιατί μίλησε με περιφρονητικό τρόπο για τους Άγγλους είναι καθαρή επινόηση.

Ποσότητες ελληνικών εφημερίδων διανέμονται κάθε εβδομάδα διά του ταχυδρομείου μας και είμαι εντελώς σίγουρος ότι καμιά ποτέ δεν κρατήθηκε από εκείνους στους οποίους απευθύνονταν. Καμιά ιδιωτική επιστολή που λήφθηκε από τις ταχυδρομικές μας υπηρεσίες δεν ανοίχθηκε ποτέ ή με οποιονδήποτε τρόπο επεμβήκαμε.

Η άρνηση στο να επιτρέψουμε σε Άγγλο δικηγόρο παρουσιάζει στα τοπικά δικαστήρια δεν προβλήθηκε, πιστεύω, ως παράπονο, μια και δεν βλέπω κανένα παράπονο πάνω στο θέμα στις επιστολές που ηγέρθησαν κατά την τελευταία συζήτηση.

Δεν νομίζω ότι προκλήθηκε οποιαδήποτε αδικία στο λαό αυτής της νήσου, διότι ένας δικηγόρος πληροφορήθηκε ότι δεν μπορεί να παρουσιάζεται σε τοπικό δικαστήριο, μέχρις ότου συμμορφωθεί με το Νόμο και εξασφαλίσει την απαιτούμενη άδεια από τον υπουργό Δικαιοσύνης στην Κωνσταντινούπολη. Κανένα μέλος οποιουδήποτε δικαστηρίου εδώ δεν αντιλαμβάνεται αγγλικά, έτσι κανένας χρήσιμος σκοπός δεν επιτυγχάνεται με ένα δικηγόρο να προσφωνεί ένα τέτοιο δικαστήριο στη γλώσσα αυτή.

Στη χθεσινή επιστολή μου αναφέρθηκα στα παράπονα, ότι καμιά αίτηση δεν παραλαμβάνεται εκτός αν είναι γραμμένη στην τουρκική. Αυτή η δήλωση απέχει πολύ από την αλήθεια. Σε δύο μόνο επαρχίες

απερρίφθησαν τέτοιες αιτήσεις για το λόγο αυτό και τα μόνα έγγραφα που έχουν απορριφθεί ήταν εκείνα που έπρεπε να υποβληθούν σε ένα δικαστήριο, όπου τα πρακτικά τηρούνται στη γλώσσα αυτή.

Παραθέτω αποσπάσματα από τα πρακτικά του Μετζιλίς Ιταρέ της Λεμεσού, στην οποία παρατίθενται οι λόγοι της άρνησης της περίπτωσης στην οποία αναφέρεται ο Επίσκοπος Κιτίου.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο αντιπρόσωπος του Επισκόπου είναι μέλος του Δικαστηρίου, συμφώνησε με την απόφαση αυτή, στην οποία ο συνταγματάρχης Ουάρρεν ήγειρε ένσταση, διότι το δικαστήριο το διαβεβαίωσε ότι ήταν σύμφωνα με τη συνηθισμένη διαδικασία.

Όταν αυτό τέθηκε σε μένα από τον Επίσκοπο εξέφρασα την επιθυμία, όπως όλα τα δικαστήρια στο μέλλον λαμβάνουν όλες τις αιτήσεις που απευθύνονται σ' αυτά στα ελληνικά, όπως ήταν η πρακτική που ακολουθήθηκε σε όλες τις άλλες επαρχίες από την άφιξη μας.

Προσωπικά κάθε μέρα παίρνω αιτήσεις σε πολλές γλώσσες και ποτέ δεν αρνήθηκα να παραλάβω οποιαδήποτε.

Στην πραγματικότητα πάντοτε προτιμούσα να τις είχα στα ελληνικά μάλλον, παρά στα τουρκικά, γιατί είναι πιο εύκολο παρά στην άλλη γλώσσα και γνωρίζω ότι πολλές χιλιάδες γραμμές στην ελληνική παραλήφθηκαν από καιρού εις καιρόν και από διάφορους άλλους αξιωματούχους της Κυβέρνησης.

Όλες οι καταγραφές των υποθέσεων που δικάστηκαν από τα τοπικά δικαστήρια τηρούνται στην τουρκική, γιατί οι αξιωματούχοι αυτών των δικαστηρίων δεν γνωρίζουν άλλη γλώσσα και αν προσπαθούσα με την ανάληψη της Κυβέρνησης να αλλάξω το σύστημα όλος ο μηχανισμός της Κυβέρνησης έπρεπε να σταματήσει.

Από την έκθεση για τη Βουλή ενώπιον μου φαίνεται ότι διέφυγε τη μνήμη εκείνων που υπέβαλαν τις κατηγορίες το γεγονός ότι η Κύπρος κατοικείτο από τορκοφώνους μουσουλμάνους ως επίσης και

ελληνοφώνους χριστιανούς.

Η Λευκωσία, η πρωτεύουσα της νήσου και η μεγαλύτερη πόλη περιλαμβάνει **5.828** μουσουλμάνους και **5.251** Έλληνες χριστιανούς, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή πληθυσμού. Σε όλη την επαρχία γενικά, εν τούτοις, πιστεύω ότι γύρω στα δύο τρίτα του πληθυσμού είναι χριστιανοί και το ένα τρίτο Μωαμεθανοί.

Αυτή η δυσαναλογία μεταξύ του αριθμού των Χριστιανών και μη χριστιανών δεν αποτελεί κατά την άποψη μου, καλή δικαιολογία για την άρση των νόμων και συνηθειών της Κύπρου, στους οποίους όλοι έχουν συνηθίσει και οι οποίοι, υπό δίκαιη διοίκηση από άγγλους επισήμους, διασφαλίζει δικαιοσύνη σε όλες τις τάξεις του λαού κάθε θρησκείας.

Οι μουσουλμάνοι Κύπριοι συγκρίνονται ευνοϊκά σε τιμιότητα και εγκράτεια με τους χριστιανούς συμπατριώτες τους με τους οποίους διαβιούν καλά. Γνωρίζω καλά εν τούτοις, πόσον εύκολα θα ήταν να προκληθεί ένα κακό αίσθημα μεταξύ τους, το οποίο εάν δεν ελεγχθεί μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρές και πιθανόν σε καταστροφικές συνέπειες.

Είναι η απροκάλυπτη επιθυμία μερικών ταραξιών να οδηγηθεί ο κάθε μουσουλμάνος έξω από τη νήσο με το να παραδώσουν όλη τη διακυβέρνηση στους χριστιανούς.

Θα φανεί ότι είναι η λαχτάρα αυτών των ανοήτων φανατικών να τιμωρήσουν την παρούσα γενεά των μουσουλμάνων Κυπρίων για τα παραπτώματα και τις αγριότητες των τούρκων πριν από αιώνες.

Εάν πρόκειται να διατηρηθούν ο νόμος και η τάξη εδώ είναι σημαντικό να εκφρασθεί προς όλες τις τάξεις ότι σύμφωνα με τη διακυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας η δικαιοσύνη θα επιβληθεί ακέραια και έντιμα σε όλες τις φυλές εξ ολοκλήρου ανεξάρτητα από θρησκεία.

Οι επιστολές τις οποίες χρησιμοποίησε ο κ. Δίλκε αν μείνουν αναπάντητες θα οδηγήσουν στην πίστη ότι με την εξαίρεση των ζαπτιέδων και των τοπικών αξιωματικών της Κυβερνήσεως δεν υπάρχουν

μουσουλμάνοι στο νησί.

Στις ανακοινώσεις στις οποίες παρατίθενται τα φανταστικά δεινά τα οποία όπως λέγεται υποφέρουν σε "χειροπέδες" κλπ σε κατάσταση "λιμοκτονίας" παραγνωρίζονται τα δικαιώματα των μουσουλμάνων.

Οποτεδήποτε ένας τούρκος επίσημος παρασπόνδισε τον απέλυσσα. Εχω απολύσει ορισμένους Καδήδες και άλλους μουσουλμάνους που κατείχαν ψηλές θέσεις για κακή επικοινωνία, και σε ορισμένες περιπτώσεις τους αντικατέστησα με χριστιανούς, αλλά προς τιμή των τούρκων επισήμων, με τους οποίους συναλλάτομαι, εδώ, είμαι υποχρεωμένος να πω ότι τους βρήκα κατά κανόνα άξιους εμπιστοσύνης και έγκυρους ανθρώπους που λένε την αλήθεια και τιμίους όσο και οι χριστιανοί συμπατριώτες τους.

Δεν ασχολήθηκα με τη θρησκεία ή τη φυλή εκείνων που εργοδοτούσα και κοιτάζω μόνο τον τρόπο με τον οποίο εκτελούν τα καθήκοντά τους και η επιθυμία μου είναι να ενεργώ αυστηρώς ακέραια προς όλες τις τάξεις του λαού.

Στη χθεσινή μου επιστολή προσπάθησα να εξηγήσω ότι το Σιερί ή ο Ιερός Νόμος, δεν είναι Νόμος που χρησιμοποιείται από τα τοπικά δικαστήρια της νήσου. Η χρήση που περιορίζεται μόνο στο δικαστήριο του Καδή της Λευκωσίας, στο οποίο ο δικαστήριος ο Καδής κάθεται μόνος και για να αποφασίσει για υποθέσεις κληρονομιών και διαζυγίων των μουσουλμάνων.

Πριν από την άφιξη μας στην Κύπρο, όταν ένας ξένος τερμάτιζε Κύπριο, η υπόθεση δικαζόταν από τα συνήθη τοπικά δικαστήρια.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, ο κατηγορούμενος παρόλον ότι ήταν εξουσιοδοτημένος από προξενική προστασία, υπέκειτο στο Νόμο του Νιζάμ, όπως και κάθε οθωμανός υπήκοος, αλλά είχε το πλεονέκτημα να αξιώνει την παρουσία του προξένου στο δικαστήριο, όταν ακουόταν η υπόθεση του, ως εγγύηση ότι θα τύγγχανε δίκαιης δίκης.

Μόνο σε περιπτώσεις διαφορών μεταξύ ξένου και άλλου η υπόθεση παρουσιαζόταν σε προξενικό

δικαστήριο.

"Το Διάταγμα για το Ανώτατο Δικαστήριο του
1878"

προβλέπει τώρα για εκδίκαση αυτών των υποθέσεων ανεξάρτητα ποια είναι η εθνικότητα, οι οποίες προηγουμένως, σύμφωνα με τον τουρκικό νόμο παρεπέμπονταν στο προξενικό δικαστήριο. Εκείνο το διάταγμα είναι στην κατοχή σας και δεν χρειάζονται άλλα σχόλια από μένα.

Κανένας φόρος δεν αυξήθηκε ούτε περιβλήθηκαν νέοι, αφ' ότου αποβιβαστήκαμε εδώ ενώ όλοι οι δασμοί για τις εξαγωγές έχουν αποσυρθεί.

Η διαβεβαίωση του Κ. Παλαιολόγου ότι υποχρεώσαμε το λαό να πληρώνει φόρους δύο φορές, στερούνται ύπαρξης όπως και οι άλλες ανακοινώσεις του. Τα οφειλόμενα για τις εισαγωγές δεν αυξήθηκαν και το εμπόριο έχει αυξηθεί μεγάλως από την άφιξη μας.

Σε απάντηση σ' αυτές τις κατηγορίες, οι οποίες είμαι σίγουρος δεν θα γίνονταν ποτέ από ένα μέλος της Βουλής μας, αν ήταν γνωστοί οι συγγραφείς τους στην Αγγλία όσο είναι εδώ, θα έλεγα "όχι αληθείς," αλλά εμπιστεύομαι ότι απορρίπτοντας τις δεν έχω εκφρασθεί πολύ έντονα. Όταν γράφω προς υπεράσπιση των καλώς επιλεγέντων άγγλων αξιωματικών, οι οποίοι έχουν αφιερώσει τους εαυτούς τους, ως έπραξαν αυτοί που βρίσκονται υπό τις διαταγές μου, με ζήλο και ενεργητικότητα στη διακυβέρνηση ενός μικτού πληθυσμού, χωρίς τις συνήθειες δυσκολίες, δεν είναι εύκολο να γράφεις ήρεμα γύρω από τις καταστροφικές αυτές κατηγορίες, στις οποίες η αλήθεια σκόπιμα καταπιέζεται και η κακοήθεια και τα κακώς γινόμενα αποδίδονται σε άλλους από εκείνους που τα δημιουργούν".

Μένω

Γκάρνερ Γούλσλη.